

RAT «Estonia» lõpetas möödunud hooaja esietendusega. Lavale tulid kolm lühiballetti: S. Rahmaninovi «Sümfoonilised tantsud» (lavastaja Irida Generalova), I. Stravinski — Ch. Ramuzi «Lugu sõdurist» (lavastaja Enn Suve) ja E. Tambergi «Ballettsümfoonia» (lavastaja Mai Murdmaa), mis alates sügisest jäävadki teatri mängukavasse. Etendus tekitas elevust, soovi arut-

UUED BALLETTID,

leda, analüüsida. Suve jooksul oli selleks aega. Ühtlast oli võimalusi ka teiste teatrisõpradega mõtteid vahetada.

Nähtust rääkides ei hakka me lavastajaile — Moskva Lunatšarski-nim. Teatriinstituudi üliõpilastele — hinnalandust tegema, kuigi teame, et nad ei valmistanud etendust stuudiokorras, vaid «tavalistes tingimustes». Araseletatu't tähendab see ülesande liiga hilist kättesaamist, liiga lühikest ettevalmistusaega ja töötamist omapead. Need karid aga ei viinud laeva põhja tänu balletirühma ilmsel poolehoidule, entusiasmile ning tublile kaasaelamisele ettevalmistustööde käigus. Eelkõige läks ettevõtte korda aga seepärast, et noortel ballettmeisteritel on tööks professionaalsel laval ilmselt eeldusi.

Irida Generalova võttis lavastuse aluseks «Sümfooniliste tantsude» arvatava programmi — «Päev, hämarus, kesköö», vihjed helilooja elule. See on hästi mõeldud. Lahendus aga ei ole veel vaba puudujääkidest — helilooja mõtete ahendamisest ja pealtvaatajate fantaasia alahindamisest. Kõik teemad on püütud suruda kindlatesse raamidesse. Siit niisugused tegelaskujud, nagu Ahvatlus, Köhklus. Muusikale jäävad niimoodi seatud piirid kitsaks. Ilmselt ei ole kolmanda tantsu praegune kontseptsioon (peategelase traagiline häädumine) muusikaga kooskõlas, Rahmaninov jääb ju muusikast siingi Rahmaninoviks. Rõõmustavad need lõigud, kus peategelane tantsib koos nootidega. Siin puudub muusikalise mõtte kitsendamine, puudub soov muusikat seletada, tants voo-

lab helidega koos ja mulje on suureparane. Jääb vaid soovida, et selliseid koreograafilisi lahendusi rohkem oleks. Puhtantsulisest seisukohast lähtudes on koreograaf jätnud kasutamata võimalusi, mis ta ise oma stsenaariumiga loob. Näiteks kolmandas tantsus, kus peategelase unistus (kodumaast, armastatust, nagu ütleb lavastaja) peab ilmuma kättesaamatuna,

kaugena, oleks suuri võimalusi ka tantsuliselt teda niisugusena näidata. Praegu aga näeme tavalist paaritantsu.

Hoopis teistsugusesse maailma viib meid Enn Suve «Looga sõdurist». Ta on tantsulises lahenduses suutnud tabada sama äärmuslikku groteski nagu autorid Stravinski-Ramuz seda on mõelnud. Nii nagu teistes kunstizanrides kipub olema, nii ka balletis on naer harv küllaline, ja seda tervitavam on käesolev. Tantsudes on peent huumorit, lõikavat satiiri, koreograafia on sisukas. Üksnes lossipilt on juba omaette pärl. Kuid näib, et lavastaja ja ka teater ei kujutanud päriselt ette, mida tähendab «etendus teksti, mängu ja tantsuga», kui nad «Loo sõdurist» kavasse võtsid. Nii on aga autorid seda tiikki žanriliselt klassifitseerinud. Tantsuga on asi korras, aga tekstiga mitte. On hea, et tantsijad, kes esietendusest osa võtsid, ei pinguta üle, annavad teksti loogiliselt. Kuid sellest on ju professionaalsel laval vähe!

Mai Murdmaa toob Tambergi «Ballettsümfooniaga» lõpuks lavale kauaoodatud kaasaegse noore meie endi keskelt, värske elutunnetuse, meie poetiseeritud elu. Jällegi veendusime, kui võrd see teos on andekas, kui võrd lähedal on ta meie arvates kaasaegse

balleti ideaalile, kui võrd ta annab võimaluse teema lahendamiseks puhtballettiliselt. Ballettmeister oli paljuski neid võimalusi suutnud kasutada. Mai Murdmaa kujundab peategelase — tütarlapse teistsuguselt, kui me oleme harjunud teda ette kujutama. Tütarlaps on nagu täiskasvanum, intellektuaalsem, ta võtab elult muljeid nagu valides. Siit tuleneb kolmanda osa — nokturni kirglik, süvendatud ja laiendatud lahendus. See ei ole vastuolus muusikaga. Tundub vaid, et jutustus avarahingelise ja vastuvõtliku noore

ühest suurest päevast saadud elamustest ja muljetest, nagu see «Ballettsümfoonia» autoritel algselt oli mõeldud, on palju üldistavam ja avaram. Praegune lahendus aga nagu heidab tugeva valgusvihu teose ühele tahule.

Koreograafilises lahenduses on suurepäraseid lehekülgi. Hea on nokturni tantsuline voolavus, sundimatus, emotsionaalsus.

Seevastu tööteema tantsulises kujutamises on veel ebakohti. Muusika dikteerib täiesti õige lahenduse — pole tähtis, millist tööd need erinevad inimgrupid teevad. Tähtis on see, kuidas nad töösse suhtuvad, millist mõju neile inimestele töö avaldab, mida nad selle tööga tahavad saavutada. Siin saab väljendada ehsat tööõnnumu, tarmukust, optimismi, kõiki neid tundeid, mida tekitab vaba, inimesele vajaduseks muutunud töö. M. Murdmaad on huvitanud rohkem töö dünaamika, tööprotsessi rütmid, mehaanika, kusjuures ta ei kasvata üksikuid detaile tõeliseks ja õigeaegsaks kulminatsiooniks.

Niistis on balletiõhtul veel küllaltki ebaühtlust, ebatäiuslikkust. Noored ballettmeistrid jätkavad kindlasti tööd nende tšestte kallal. On ju üks kui

Tiiu Randviir ja Jüri Lass «Ballettsümfoonia».

teine ebakõla mõne lihtsa võttega kõrvaldatav. Tähtis on antud juhul see, et käesolev balletiõhtu on nagu balletikollektiivi omapoolseks rõõmustavaks vastuseks mõttevahetusele, mis «Estonia» balleti töösundade kohta käis aasta esimesel poolel «Sirbi ja Vasara» veergudel. Balletikollektiiv näitab oma tööga poolehoidu nendele, allkirjutatuna arvates positiivsetele taotlustele, millest tolles mõttevahetuses palju juttu oli. Kolmest tantsuetendusest koosnev lavastus veenis, et tantsukunst võib olla kaasaegselt värske, sisukas, arukas. Ta võib tõsta üles küsimusi, mis panevad juurdlema. Tantsukunst võib olla süttav.

«Estonia» uue etendusega tuleks tutvuda kõigil teatrisõpradel, et veenduda selles, kuidas noored ballettmeisterid astuvad oma esimesi samme kunstis, mis on määratud südamele, mitte ainult silmale.

Ka kunstnik Eldor Renteri töös on toredaid leide, lakoonilisust, head maitset, andekust. Ilus ja, nagu tundub, muusikaga kooskõlas on «Ballettsümfoonia» kostüümide värvilahendus ja tegumoodide valik. «Sümfooniliste tantsude» naistantsijate kleidid teises osas aga mõjuvad veel raskepäraselt. Ka valgustajate töös puudub veel laadus ja meisterlikkus.

Kõigi kolme etenduse naispeosa täidab edukalt Tiiu Randviir. Igaüks neist on täiesti erinevas stiilis, kuid baleriin tabab ka peenimaid nüansse. Rääkimata tantsutehnilisest vabadusest, mis on endastmõistetav, on ta seekord ka ütlemlata emotsionaalne («Ballettsümfoonia»). Tema tants on sädlev. Ka Jüri Lehiste on samas Printsessi osas väga hea, kuigi tal on kohti, kus ta teab, et tuleb olla groteskne. Suure sammu meisterlikkuse suunas on teinud Endrik Kerge. «Sümfoonilistes tantsudes» on tunda mõtlevat, juurdlevat kunstnikku. Ta esitab osa siiralt, läbitunnetatult. Meie ees möödub tööpoolest inimese-kunstniku elu. Nagu Randviir, nii ka tema tunnetab «Loo sõdurist» stiili.

Peeter Roos Sõdurina on näitane oma kasuahnuses, südametunnistuse müümimine lähed tal kuidagi ladusalt. Tema lihtsameelne püüd saada kaht õnne (raha ja südamerahu) on usutavalt antud. Noorematest balletijõududest täitis Jüri Lass Noormehe osa «Ballettsümfoonia»s. Püüdlük, kuid mitte veel päris kindel partnerina, jääb tal puudu tantsu emotsionaalsusest.

HEINO AASSALU

7. SEPT. 1963

3